

อธิบายเรื่องธงไทย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ทรงพระนิพนธ์

นางวิเชียร เทศสอาด และ นายเขื่อน สนธิสอาด

พิมพ์ในงานปลงศพ

นางเปี่ยม เทศสอาด

และ

พระราชทานเพลิงนายร้อยโท เป็รื่อง เทศสอาด

ณ วัดสุทธาราม จังหวัดธนบุรี

วันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ประเสริฐสมัค

คำนำ

นางวิเชียร เทศต์อาด และนายเขื่อน สันธิ์อาด
จะทำการปลงศพ นางเบียม เทศต์อาด และศพนายร้อย
โท เป็รื่อง เทศต์อาด ใครพิมพ์หนังสือแจกแก่บรรดา
ญาติมิตร ผู้มาแสดงไมตรีจิตแก่ผู้มรณะในเวดาศระ
ราชทานเพลิงศพและทำฌาปนกิจสงฆ์เรื่องหนึ่ง และ
แสดงความรักใคร่ได้หนังสือในพวกตำนาน หรือ
ประวัติ หอสมุดใดแนะนำให้พิมพ์คาอธิบายเรื่องของไทยก็
เห็นชอบด้วย จึงได้พิมพ์จนเป็นสมุดเล่มนี้

คาอธิบายของไทยนี้ สืบแต่เจ้าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาदारงราชานุภาพ เมื่อยังดำรงตำแหน่งเป็น
นายกราชบัณฑิตยสภา ได้ทรงพระนิพนธ์และประทาน
ให้หอสมุดไว้ หอสมุดเห็นเป็นโอกาสที่จะพิมพ์ให้แพร่
หลาย เพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษา เพราะของต่าง ๆ
ยังมีช้อยู่จนบ้างจนนั้น ขออำนาจกุศลบุญราศทเจ้า
ภาพงานศพทางสงฆ์ได้บาเพ็ญเป็นอนวัชกรรม จึงดำเร้า
จัดพิมพ์แก่ผู้มรณะสมควรแก่คติอุปบัตินั้น ๆ เทอญ

หอสมุดสำหรับพระนคร

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๖

ประวัติย่อของนายร้อยโท เป็ร็อง เทศสอาด

นายร้อยโทเป็ร็อง เทศสอาด ตมภพณวันจันทร์
๕
ชน ๕ คำเดือน ๕ บัระกา ตรงกบวหนท ๒๘ มีนาคม พ.ศ.
๒๔๔๐ ชาติภูมียุ่คตองบางใต้ไก่ ตำบลวัดสุททชาวาศ
จังหวัดชนบุรี เป็นบุตรนายชาว นางเบียม เทศสอาด
เดิมเข้ารับราชการในกระทรวงธรรมการ เป็นครูโรง
เรียนมัธยมวัดสุททชวราราม เมื่อวหนท ๑๘ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๕๘ โดยสอบได้โตทที่โรงเรียนฝึกหัดครูบ้าน
ตมเด็จ และได้รับพระราชทานเงินเดือน ๓๕ บาท
จนถึงเดือนละ ๕๐ บาท ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๐
ถูกจับนตกากไปรับราชการทจังหวัดเชียงใหม่ เข้ารับ
ราชการวหนท ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ที่โรงเรียนตว
อยางมณฑลพายัพ ได้รับพระราชทานเงินเดือน ๓๕
๗๐ บาท วหนท ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๑ ได้รับโทร

เดชจากเสนาบดีให้กลับกรุงเทพ ฯ เพื่อเข้ารับราชการ
เป็นทหาร

๕
๒๔๖๓ ขนทะเบียนทหารประจำการวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ.
๒๔๖๓ ตั้งกกรมทหารราบที่ ๓ มหาดเล็กรักษา

พระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ

ได้รับพระราชทานยศและบรรดาศักดิ์

๖๒
วันที่ ๓๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นนายสิบตรี

ในกรมทหารบกราบที่ ๓ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ในพระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ

ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรยศทหาร

๖๓
เป็น นายร้อยตรี ตั้งวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๔

๖๔
เป็น นายร้อยโท ตั้งวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖

ตำแหน่งและเงินเดือน

21/04/2562

TUDC

๖๕
วันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ ว่าทนายสิบตรี ใน

กรมทหารบกราบที่ ๓ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ในพระ

ก

บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ

วันที่ ๓๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ประจำกรมยทช
ศึกษาทหารบก ในตำแหน่งครูประจำชั้น รับเงินเดือน
๘๐ บาท

วันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓ ว่าที่นายร้อยตรี ครู
ประจำกรมยทชศึกษาทหารบก รับเงินเดือนอัตรา
นายร้อยตรีชน ๓ เดือนละ ๘๐ บาท

เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นครูประจำกรมยทชศึกษา
ทหารบก เงินเดือนอัตรานายร้อยตรีชน ๒ เดือนละ
๘๕ บาท

พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นครูผู้ช่วยกรมยทช
ศึกษาทหารบก เงินเดือนอัตรานายร้อยตรีชน ๒ เดือน
ละ ๘๕ บาท

เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๕ เป็นครูผู้ช่วยกรมยทชศึกษา
ทหารบก เงินเดือนอัตรานายร้อยตรีชน ๓ เดือนละ
๙๐ บาท

เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นครูผู้ช่วยประจำกรมยทช

๑
ศึกษาทหารบก เงินเดือนอัตรานายร้อยโทชั้น ๓ เดือนละ
๘๕ บาท

พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ เป็นนายทหารกองหนุน
๕
เบญหวัดตั้งกตกรรมยุทธศึกษา

ออกนอกตำแหน่งประจำการทหาร

ป่วยพักราชการเกินกว่า ๘๐ วันแต่ยังไม่หาย ให้
ออกประจำการพัก รักษาตัวใน กองหนุน เบญหวัดตั้งกต
กรรมยุทธศึกษาทหารบก ได้รับเบญหวัดตามส่วนแบ่ง
อัตราเงินเดือนนายร้อยโทชั้น ๓ ตั้งแต่พฤษภาคม พ.ศ.
๒๔๖๖ ครั้นถึงวันที่ ๓๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๖ ได้ถึง
แก่กรรมเนื่องจากจวนโรค คำนวณอายุได้ ๒๖ ปี

ได้ทำการสมรสกับนางวิเชียร เทศต์อาด มีบุตร

ชาย ๓ คน คือเด็กชายปรีชา เทศต์อาด

ประวัติย่อของนางเปี่ยม เทศต์อาด

นางเปี่ยม เทศต์อาด ตมภพเมืองน่านอาศัย เดือน
 ๓ บัวออก ตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๓๕ เป็น
 บุตรีนายต้น นางทอง ต้นเทศต์อาด ชาติภูมิมณฑลอุดร
 ไทร ตำบลบางตาภู ตำบลอำเภอคดอง ตำบล จังหวัด
 ชนบุรี มีน้องชายร่วมสายโลหิต ๓ คน คือนายทองอยู่
 ต้นเทศต์อาด เมื่อเจริญวัยได้ทำการสมรสกับนายขาว
 เทศต์อาด ชาติภูมิมณฑลอุดรบางใต้ ไท่ ตำบลคุด
 ตำบลชวาศ อำเภอคดอง ตำบล จังหวัดชนบุรี มบุตรธิดา
 ด้วยกันรวม ๖ คนคือ หญิงที่ ๓ ชื่อแซ่ ชายที่ ๒ คือนาย
 ร้อยโทเป็รอง เทศต์อาด ชายที่ ๓ ชื่อทองไปรง หญิง
 ที่ ๔ ชื่อทองไปรย ชายที่ ๕ ยงไม่มีชื่อ หญิงที่ ๖ ชื่อ

21/04/2563 TUE
 ตมบุญ บุตรีธิดาเหตงานถึงแก่กรรมไปก่อนแล้ว นาง
 เปี่ยม เทศต์อาด เป็นผู้ประกอบไปด้วยวัดตจริยาตั้งมา

ปฏิบัติ จัดเป็นคหปตานี้ แม่เจ้าเรือนทิด ประกอบด้วย
 เมตตากรรณา นอกจากนึ่งได้ประพฤตเป็นกถยาน
 สหายทิดควรธมมาคม แห่งญาติมิตร วิธสาถิกชน ทัวไป
 มีอชยาศรัย โอบอ้อมอารี เป็นที่รักใคร่นับถือของชนเป็น
 อนันมาก แต่เพราะทุก ๆ คนจะตวงพันคดีกรรมตาไปไม่
 ได้ นางเบียม เทศสอาดอาศัยระกายคืออดีตภาพ
 อันเป็นสังฆธรรม บำเพ็ญคุณธรรมตามสมควรควรรตา
 รงชีวิตอยู่ได้พอเข้าเขตคับจนิมว้ย ก็บวชเป็นเ้ามาแต่
 เรย ถึงแกกรรมณวหนท ๓๕ ธนวาคม พ.ศ. ๒๕๗๖ ตรง
 กับวันพฤษหัตสบดิแรม ๓๒ ค่ำ เดือนอ้าย มีระกา คำนวณ
 อายุได้ ๖๒ ปี

อธิบายเรื่องธงไทย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรง

ราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์

๑. ตามที่สืบสวนได้ความว่า แต่โบราณมา เมื่อ
ครั่งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ใช้ธงต่าง ๆ เป็น
เครื่องหมายสำหรับกองทัพของแต่ละ ใช้ในเวลาเมื่อ
จัดกองทัพไปทำสงคราม ส่วนเรือกำปั่นเดินทะเลใช้ธง
สีแดงเป็นเครื่องหมาย ยังห้ามธงชาติอย่างเช่นเข้าใจ
กันทุกวันนี้

๒. ถึงรัชชกาลที่ ๒ กรุงรัตนโกสินทร ระวัง
พ.ศ. ๒๓๖๐ ถึง พ.ศ. ๒๓๖๖ เมืองอังกฤษตั้งถาวร
การค้ำทเมืองสังค ไปรแต่ พระบาทสมเด็จพระพุทธ
เลิศหล้านภาลัย โปรด ให้สร้างเรือกำปั่นหลวง

21/04/2563

TUDC

อย่างเต็ม

๓. ถึงรัชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๘ ทำหนังสือสัญญาเปิดการค้าขายกับชาวตะวันตก มีเรือกำปั่นชาวยุโรปและอเมริกาเข้ามาค้าขายในกรุงเทพฯ กงสุลต่างประเทศก็เข้ามาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ เจ้าชกของชาติของเขา ความจำเป็นที่จะต้องมีธงชาติของสยามเกิดขึ้นด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดฯ ให้ใช้ธงช้างทประติษฐิชนเมื่อรัชกาลที่ ๒ เป็นธงชาติ แต่ให้เอารูปจักรออกเสีย ด้วยจักรเป็นเครื่องหมายเฉพาะสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน ให้คงแต่มีรูปช้างเผือกอยู่กลางธงแดง แต่ทรงประติษฐิชนอก ๒ อย่าง อย่างหนึ่งเรียกว่าธงมหามงกุฎสำหรับประจำพระองค์พระเจ้าแผ่นดิน พนงส์แดงเหมือนธงชาติ แต่มพนงส์ขาวอยู่กลาง ในพนงส์ขาวนหมรูปพระมหามงกุฎอยู่กลาง กับนคร ๒ ข้างเป็นสี

๔
เหลือง ออกอย่างหนึ่งเรียกว่า “ธงไอยราพต” พน
แดงเหมือนธงชาติ มีรูปช้าง ๓ เศียรตัวขาวผูกเครื่อง
ขนิบแทน มีบุษบกตงบนหลังช้าง และมีรูปนครตงข้าง
หน้าและข้างหลังช้างละ ๕ คนอยู่กุดางธง สำหรับรัฐ
ชาติสยาม

๕. ถึงรัชชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้ตั้งพระ
ราชบัญญัติแบบอย่างธงขึ้นใหม่ สำหรับใช้ในราชการ
และแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมต่อมาจนถึงรัชชกาลที่ ๖
จึงจะกล่าวต่อไปตามลำดับหมวดของธง คือ

หมวดธงประจำพระองค์

ธงบรมราชฉัตรมหาสุทธานินทร์ สำหรับประจำพระ
องค์พระเจ้าแผ่นดิน พนมอกด์แดงพนในสีขาบ กดาง
มี ๑๖ ชั้น ๑๖ ชั้น (อย่างธงพระมหามงกุฎประจำพระ
องค์ ๗ ชั้น ๑๖ ชั้น) (อย่างธงพระมหามงกุฎประจำพระ

องค์รัชชกาลที่ ๕) ในได้ให้ตราแผ่นดินนั้น ของบัน
 เป็นรูปร่างโอยราพตตามเคียรพนเหลือง บอกนามตั้งยาม
 เหนือตั้งยามใต้ ตั้งยามกลาง ช่องต่างข้างขวานั้นเป็น
 รูปร่างเผือกพนชมพู เป็นนามตั้งัญญาแห่งดาวประเทศ
 ช่องต่างข้างซ้ายนั้นเป็นรูปกฤษคดแต่ละตรง ๒ อันไขว้กัน
 พนแดง บอกตั้งัญญานามมะตายุประเทศ และมีแทน
 ร่องได้ให้และเครื่องสูง ๗ ชั้นพนเหลือง รวมตั้งัญญานาม
 ทหมายเหตานั้นถึง จึงเป็นบรมราชฉวชมหาดสยามินทร์
 สำหรับใช้ในเรือพระที่นั่ง และชกชนบนเส้าในพระ
 บรมมหาราชวง

ถึง พ.ศ. ๒๔๔๐ โปรดฯ ให้เปิดขนานเรียกว่า
 “บรมหาราช” ได้ใช้ต่อมาจนถึงรัชชกาลที่ ๖ เมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๕๔ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 โปรดฯ ให้สร้าง TUDC

บรมหาราชใหญ่ พนสีเหลือง กว้าง ๑ ส่วน ยาว ๑

ส่วน ที่ศูนย์กลางมีรูปครุฑพ่าห์สีแดง สำหรับใช้ประจำพระองค์ เมื่อนายทหารคดีเชิญไปในกระบวนไต่เบ้นท์หมายความว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จโดยกระบวนพนน หรือชกชนในทแห่งใด ก็เบ้นท์หมายความว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ ณ ทพนน ถ้าประทับอยู่ในเรือพระที่นั่งหรือเรือดำหนึ่งดำใด ให้ชกชงมหาธาตใหญ่ชนไว้ที่ยอดเสาใหญ่เบ้นท์เครื่องหมายในคราวเดียวกันใดทรงสร้างของประจำพระองค์ชนอีก ๒ อย่าง อย่าง ๑ เรียกว่า

ชงมหาธาตน้อย เบ้นท์กับชงมหาธาตใหญ่ ตอนต้นมีลักษณะและสณฐานเหมือนกับชงมหาธาตใหญ่ กว้างไม่เกินกว่า ๖๐ เซนติเมตร และมีชายตอดัดขาวแปดงเบ้นท์รูปชงยาวเรียวปลาย รวมทงชงกว้างข้างต้น ๓ ส่วน ข้างปลายกึ่งส่วน ยาว ๑๕ ส่วน ชายตัดเบ้นท์แฉกรูปหางนกแซงแซว ตกเพียงส่วนท ๒ แห่งด้านยาว

สำหรับชนกชนกเส้าใหญ่ในเรือพระที่นั่ง หรือเรือดำหนึ่ง
ดำโค เช่นงมหาราชใหญ่ แต่ถ้าวัดโคไปรดเกล้าฯ
ให้ชกงมหาราชน้อยแทนงมหาราชใหญ่แล้ว ห้าม
มิให้เจ้าหน้าที่ยังส่งตฤวาคำนับ

อีกอย่าง ๓ เรียกว่า “ของพระกระบี่กระบองพระ
ครุฑพาหะน้อย”

ของกระบี่กระบอง มีรูปวานรทรงเครื่องบนพนักแดง
และของพระครุฑพาหะ มีรูปครุฑสีแดงบนพนักแดง
ไปรดฯ ให้สร้างชนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ คราวเสด็จไป
สมโภชพระปฐมเจดีย์ และพระราชมนต์เขยรรณพระที่
นั่งสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ราชฉัตรชุดได้แผ่น
ตั้งมณฑลรูปกระบี่ ๓ รูป ครุฑ ๓ คู่กัน เป็นของประจำของ
ชัยสำหรับกษัตริย์แต่โบราณ เจ้าพระยาจักร์วิชยชนินทร

(๒๑/๐๔/๒๕๖๓) (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี) เมื่อยังเป็นพระยาสุนทรบุรี สมุห
เกล้าเจ้าอาวาส วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวชิรวิหาร กรุงเทพมหานคร นำชนกชนกเส้าใหญ่ตฤวาคำนับ

จึงโปรดฯ ให้ประกอบเป็นธงพระกระบี่กระบอง และธงพระ
ครุฑพพานะน้อย สำหรับนายทหารเชิญนำเสด็จพระราช
ดำเนิน โดยกระบวนราบ ของกระบี่กระบองไปข้างขวา ของ
พระครุฑพาทะไปข้างซ้าย หรือเสด็จพระราชดำเนิน
โดยกระบวนรถพระที่นั่ง มีนายทหารเชิญขนานหน้า
ข้างขวาและข้างซ้ายอย่างกระบวนราบ

ธงราชสีห์ พนนอกสีแดงกว้าง ๓๐ ส่วน ยาว ๓๕ ส่วน
ชายตัดเป็นแฉกรูปอย่างหางนกแซงแซว ถักเพียงส่วน
ที่ ๕ แห่งด้านยาว พนในถักมุมแดงเข้ามาส่วนหนึ่งด้าน
กว้าง ๒ ส่วน ยาว ๘ ส่วน รูปเครื่องหมายที่ในพन्द้าน
เหมือนคัมภีร์มหाराช (ราชกาต ๕) เป็นเครื่องหมาย
ในพระองค์พระอัครมเหสี สำหรับชกชนบนเส้าใหญ่
ในเรือพระที่นั่ง ซึ่งสมเด็จพระอัครมเหสีได้เสด็จโดย

21/04/2563

TUDC

พระมหาเศวตฉัตรยศ เป็นเครื่องหมายให้ปรากฏว่าได้เสด็จ
อยู่ในเรือดำเนิน

ถึงรัชชกาลที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ โปรดฯให้สร้าง
ธงราชินีใหญ่ พน့်เหลดอง กว้าง ๓๐ ส่วน ยาว
๓๕ ส่วน ซายคดเป็นแฉกอย่างรูปหางนกแซงแซว ดัก
เพียงส่วนที่ ๕ แห่งคานยาว ทศุญกตางมีรูปครุฑพ่าห์
ดัดดงเหมอนกับธงมหาราชใหญ่ เป็นเครื่องหมาย ระ
จำพระองค์สมเด็จพระราชินี สำหรับชกชนบนเส้าใหญ่
เรือพระที่นั่ง ซึ่งสมเด็จพระราชินีได้เสด็จ โดยพระราช
อิสริยยศ เป็นที่หมายให้ปรากฏว่าได้เสด็จในเรือดำ
น่นแฉกตรงสร้าง

ธงราชินีน้อย ขนาดและส่วนเหมอนกับธงมหาราช
น้อย ต่างกันแต่ซายงเป็นดัดดง ใช้แทนธงราชินีใหญ่
สำหรับประจำพระองค์สมเด็จพระบรมราชินี ในขณะ
ที่โปรดฯ ให้ใช้ธงราชินีน้อย ห้ามมิให้เจ้าหน้าทียง

21/04/2563
ตลอดถวายคำนับ

TUDC

ของเขาวราชทวช สำหรับราชตระกูลดนน เหมอน

อย่างของบรมราชโองการ พงษ์แดง กตางมีได้ให้ตราแผ่น
 ดินแดงจักร ยกแต่มหาพิชัยมงกุฏ เครื่องสูงแก่นและ
 พันทนาเงินเท่านั้น สำหรับชกชนกเส้าใหญ่ในเรือรบ
 และเรือพระที่นั่ง ซึ่งราชตระกูลพระองค์นั้นได้เสด็จไป
 โดยราชอิสริยยศทางราชการ เป็นที่หมายว่าราช
 ตระกูลพญายุบ เรือรบหรือเรือพระที่นั่งตามน ของ
 เยาวราชนั้นณะเพราะใช้ได้แต่พระบรมราชเทวี พระราช
 เทวี พระราชโอรส พระราชธิดาของพระเจ้าแผ่นดิน
 และพระบรมวงศ์ กรมสมเด็จพระ กรมพระ กรมหลวง
 กรมขุน กรมหมื่น และพระองค์เจ้าในพระบรมมหา
 ราชวงศ์เป็นต้น ซึ่งมีราชอิสริยยศสมควรที่จะรับ
 ๒๓ นิต ทหารบกย่นแถวคดขงจุฑาธุชชปคย ขงชัย
 ๒๑/๐๔/๒๕๖๓ เสด็จมพด แตรเป้าแดงสรรเสริญพระบารมีถวายคำ
 นบเป็นเกียรติยศ ราชตระกูลนอกนหนถามราชการ คอง

ขาบ กว้าง ๓ ส่วน ยาว ๓ ส่วน พนในสี่เหลี่ยม กว้าง
 ยาวกึ่งส่วนของพนนอก ที่ศูนย์กลางพนในมีรูปครุฑ
 พงษ์แดง สำหรับชกชนบนเส้าใหญ่ในเรือพระที่นั่ง
 หวังเรือดำหนึ่งดำโต ซึ่งสมเด็จพระเอกอรรษาเสด็จ
 โดยอิสริยยศ เป็นที่หมายให้ปรากฏว่าได้เสด็จอยู่
 ในเรือดำนั้น และทรงสร้าง

ชิงเขาวราชน้อย เพิ่มขึ้นสำหรับใช้เป็นเครื่อง
 หมายในพระองค์สมเด็จพระเอกอรรษา คือ ตอนต้นมี
 ลักษณะฐานเหมือนของเขาวราชใหญ่ กว้างไม่เกิน
 กว่า ๖๐ เซนติเมตร มีชายต่อสีขาวแดงเป็นรูปของ
 ยาวเรียวปลาย รวมทงของกว้างข้างต้น ๓ ส่วน ข้าง
 ปลายกึ่งส่วน ยาว ๓๔ ส่วน ชายตัดเป็นรูปหางนกแซง
 แซง ตกเพียงส่วนที่ ๒ แห่งด้านยาว สำหรับใช้แทนของ
 เขาวราชใหญ่ ในขณะที่ใช้ทรงน ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่
 ยิงธนูตกมายาคำนับ

ของพระวรราชชายาแห่งพระเยาवราช พันธ์ชาบ มี
รูปเครื่องหมายเหมือนกับของเยาवราช แต่ตัดชายเป็น
แฉกรูปอย่างหางนกแซงแซว สำหรับพระองค์พระวรชา
ยาแห่งมกุฏราชกุมาร

ถึงรัชชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้ทรงสร้าง
ของพระวรชายาแห่งพระเยาवราชใหญ่ เหมือนกับ
ของเยาवราชใหญ่ แต่ตัดชายเป็นแฉกรูปอย่างหางนก
แซงแซว สำหรับประจำพระองค์พระวรชายาแห่งพระ
เยาवราช และได้ทรงสร้าง

ของพระวรชายาแห่งพระเยาवราชน้อย เหมือนกับ
ของเยาवราชน้อย ผิดกันแต่ชายเป็นสี่แฉก สำหรับใช้
แทนของพระวรชายาแห่งพระเยาवราชใหญ่ ? ขณะนี้ใช้
ของนี้ ห้ามมิให้มีการยืมส่งต่อกวายน

21/04/2563

TUDC

ของราชวงศ์ม้ายหนา พันธ์ชาบ กอานมีโตหัตตรา
แผ่นดิน เบองบนแห่งโตหมีรูปจักรไขวกัน และมีมหา

มงกุฎสวมบนจักร กว้าง ๕ ส่วน ยาว ๖ ส่วน ถ้า
 หนึ่งซกบนเด้าใหญ่ในเรือพระที่นั่ง หรือเรือดำหนึ่งดำ
 โด ซึ่งพระราชวงศ์องค์ใดองค์หนึ่ง เสด็จโดยอิสตรี
 ยศทางราชการ พระราชวงศ์ผู้ซึ่งจะใช้ธงนี้ได้เฉพาะ
 แต่พระราชวงศ์ผู้ใหญ่ ซึ่งมีอิสตรียศ ส้มควรวัด จะรับ
 อดุดอย่างหลอด ๒๑ นิ้ว ในเรือรบมีทหารยืนบนเพลา
 ใบ แต่ทหารบกยัดแถวคี่ซึ่งชาย แตรท่าเพลิงดรร
 เจริญพระบรมมถวายค่านับเป็นเกียรติยศ พระราชวงศ์
 อันมีอิสตรียศต่ำกว่านั้น นับว่าเป็นพระราชวงศ์ผู้น้อย
 ถ้ามีราชการไป ต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชา
 อนุญาตเป็นพิเศษก่อนจึงจะใช้ธงนี้ได้

ถึงรัชกาลที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๕๔ โปรดฯ ให้สร้าง
 ของราชวงศ์ใหญ่ฝ่ายหน้า พันธุ์ชาบ กว้าง ๓ ส่วน
 ยาว ๓ ส่วน ที่ศูนย์กลางมองกลมสี่เหลี่ยม เส้นคก
 ศูนย์กลางวงกลม มีขนาดเท่ากึ่งส่วนกว้างของธง

ในวงกลมมีรูปครุฑพ่าห์สีแดง ใช้เป็นเครื่องหมาย
สำหรับพระราชโอรสในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ว่า
รัชกาลใด ๆ เสด็จในเรือนนี้โดยพระอิสริยยศ และ
ทรงสร้าง

ของราชวงศ์น้อยฝ่ายหน้า ตอนต้นมีลักษณะและ
ต้นฐาน เหมือนกับของราชวงศ์ใหญ่ฝ่ายหน้า กว้าง
ไม่เกินกว่า ๖๐ เซนติเมตร มีชายธงสีขาวแดงเป็น
รูปธงยาวเรียวปลาย รวมทั้งสองมีขนาด กว้างข้างต้น
๓ ส่วน ข้างปลายกึ่งส่วน ยาว ๓๕ ส่วน ชายตัดเป็น
แฉกรูปหางนกแซงแซว ตกเพียงส่วนที่ ๒ แห่งด้านยาว
ใช้สำหรับแทนของราชวงศ์ใหญ่ฝ่ายหน้า ในขณะที่ใช้
ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ยงตลอดถวาย

ของราชวงศ์ฝ่ายใน พันธจำบ รูปเครื่องหมายภายใน
ในของเหมือนกันของราชวงศ์ฝ่ายหน้า แต่ตัดชายเป็นแฉก
รูปหางนกแซงแซว โปรด ๆ ให้สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๕

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒ สำหรับพระราชวงศ์ฝ่ายใน

ถึงรัชกาลที่ ๖ โปรดฯ ให้เปลี่ยนเครื่องหมายภายในของราชวงศ์ฝ่ายใน เป็นรูปครุฑพ่าห์สีแดง เหมือนกับของราชวงศ์ใหญ่ฝ่ายหน้าผัดกันแต่ตัดชายเป็นแถบรูปหางนกแซงแซว ใช้เป็นเครื่องหมายสำหรับพระราชธิดาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ว่ารัชกาลใด ๆ เด็ดจในเรือนั้นโดยพระอิสริยยศ และทรงสร้าง

ของราชวงศ์น้อยฝ่ายใน เหมือนกับของราชวงศ์น้อยฝ่ายหน้า ผัดกันแต่ชายของเป็นสีแดง ใช้สำหรับแทนของราชวงศ์ใหญ่ฝ่ายใน ในเวลาที่ใช้ห้ามมิให้มีการยิงสลุดถวายค่านับ

หมวดธงแผ่นดิน

ธงจุฑาธุชธิปไตย คือราชธงสำหรับรัฐบาลสยาม

21/04/2563

พन्द์แดง มีรูปช้างโอยราพค้ำมเคี้ยวทรงเครื่อง

ขึ้นต้น มีมุขบนกระเบื้องสูง ๗ ชั้น ๕ องค์ ในกลาง

บุษบกม้อกษร จ ป ร (จุฬาลงกรณ์บรมราชาธิราช)

ไซวกน เป็นพระนามาภิไธยในพระบาทสมเด็จพระจุล

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีจุดมงกุฎ นัยหนึ่งว่าพระ

เกยวอดคอยุ่บนอกษรพระนาม (ที่หมายพระนามา

ภิไธยในบุษบกนนเปลี่ยนตามรัชกาล) สำหรับไซ

ชกชนในพระนคร เวลาคาทพระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัวมิได้ประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวัง และ

ไซเป็นราชวัช สำหรับพด หดวงท เรียกว่า ทหาร กรม

ต่างๆ ถ้าทหารกรมหนึ่งกรมใดจะไปราชการสงคราม

แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้เสด็จพระราชดำ

เนียรในกองนั้น ต้องไซชงนเป็นเครื่องหมายสำคัญแทน

พระองค์ หรือเวลายาทออกยกนแถวรบเสด็จ หรือเจ้า

นายต่างประเทศให้เป็นเกียรติยศ ชงนไซตอมมาถึงพ.ศ.

21/04/2563

TUDC

๒๔๔๐ จึงโปรดฯ ให้กตบไซชงนสำหรับรัฐบาลสยาม

อย่างรัชกาลที่ ๕ และให้เรียกชื่อว่า "ธงไชยราพต"

ถึงรัชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ ทรงสถาปนา
ธงแผ่นดินเพิ่มขึ้นใหม่อีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า

ธงมหาไพชยนต์ราช พนนอกตั้งแดง พนในสีดำ
กลางมีพานแว่นฟ้าสองชั้นรองวชิราวุธ มณฑล ๕ ชั้น

สองข้าง เหตุที่สร้างธงนี้ ทรงพระราชปรารภว่ารูป
ครุฑสามกษัตริย์ห่มทองของโบราณ ที่ขุดได้ ณ ตำบลโคก

พระในดงศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมขุนมรุพงษ์ศิริพัฒน์ สมุหเทศาภิบาล

มณฑลปราจีน ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อเสด็จ
ถึงเมืองปราจีนในวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ นั้น

เป็นโบราณวัตถุซึ่งสันนิษฐานว่า จะเป็นยอดของตำหรับ
นำทัพของพระราชอาชบตีในสมัยโบราณ การทมิณ

21/04/2563

TUDC

นำมาทูลเกล้าฯ ถวาย ก็นับว่าเป็นสิ่งประกอบด้วย

ลวดลึงมงคล และธงจุฬาราชูปถัย อันเป็นธงสำคัญ

สำหรับประจำกองทัพบกนั้น ในรัชกาลของพระบาท
 สมเด็จพระบรมชนกนาถได้โปรด ฯ ให้สร้างชน และ
 บรรจุเส้นพระเจ้าแก้วพระราชทานไว้เพื่อประจำกองทัพ
 บก ต่อมมาเป็นประเพณีอันดีงาม ต่อมควรที่จะทรง
 ปฏิบัติตามเยี่ยงสมเด็จพระบรมชนกนาถ จึงโปรด ฯ
 ให้ซ่อมแซมครุฑโบราณนั้นให้ดังงามเพื่อกิตติบทยอดกัน
 ของ และโปรด ฯ ให้ปักธงเป็นด้ายอย่างพระราชบัญญัติ
 จกรประจำพระองค์บน พนดาทบ บนพนแดง อีกชนหนึ่ง
 พระราชทานนามว่า “ธงมหาไพชยนต์วิชัย” ตามนาม
 แห่งองค์ อมรินทร์ราชา ซึ่งได้ใช้นามเทพเสนาไป
 ปราบอสูรเหตารายพ่ายแพ้แด่พระบารมี ใช้เป็นธง
 ตำนานประจำกองทัพบกเพิ่มเข้าอีกชนหนึ่ง อย่างธงจุฑา
 ชูชีพคัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

21/04/2563

หมวดธงประจำกอง

ธงประจำกองทัพบก พนแดงขอบมัจฉกรัตขาวด้าม

คำนกถางเป็นรูปตราแผ่นดิน โปรด ฯ ให้ตั้งร่างขึ้นใน
 รัชชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗ และได้พระราชทาน
 แก่กองทหารซึ่งจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม
 แสง-ชูโต) เมื่อยังเป็นนายพันเอก เจ้าหมื่นไวยวร-
 นาด ตำแหน่งแม่ทัพ ได้ไชยชนะทัพไปปราบฮ่อ
 ซึ่งเข้ามาก่อการจลาจลในเขตคหอพนหาทงหก และ
 ดิบฮองบับนา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘ ภายหลังพระราชทาน
 นามชงนกวา "จุฑาทุชชปตย" ถึงรัชชกาลที่ ๖ เมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๕๖ โปรด ฯ ให้ตั้งร่างชงมหาไพชยนต์ชวช
 พนนอกดัดแดง พนในดัดดำ กถางมีรูปพานแว่นฟ้าตอง
 ชนรองวชราวูช มีเครื่องตุง ๕ ชนชางตะ'๑ องค์ ตั้งได้
 กถางมาแลวในหมวดชงสำหรับชงแผ่นดิน ก็ไม่ได้เลิก
 ถอนชงจุฑาทุชชปตยยังคงไชตอมา
 ชงประจำกองทหารบก โปรด ฯ ให้ตั้งร่างขึ้นใน
 รัชชกาลที่ ๕ พนนอกดัดแดงพนในดัดดำ กถางมีมหา

พิชัยมงกุฎและเครื่องสูง ๗ ชั้นตั้งข้างข้าง ตั้งได้กต่างมา
 แล้วในหมวดของประจำพระองค์ ใช้เป็นธงประจำกอง
 ทหารรักษาพระองค์^๒คืบหนทองปราช ซึ่งได้มีอยู่แล้วแต่
 ในรัชกาลที่ ๓ กอง ๓ กองทหารรักษาพระองค์^๒
 ปลายหอกงาหวดวงเดิม ซึ่งได้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๕
 กอง ๓ กองทหารหน้าซึ่งได้ตั้งขึ้นในคราวเดียวกัน
 กอง ๓ กองทหารปืนใหญ่ซึ่งได้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๕
 กอง ๓ กองทหารด้อมวงซึ่งได้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๗
 กอง ๓ และกองทหารอย่างยุโรปซึ่งได้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.
 ๒๔๐๕ กอง ๓ รวม ๖ กอง ใช้ในเวลาเมื่อเสด็จประ-
 ทับอยู่ในพระนคร แต่ก็มีได้เสด็จประทับอยู่ในพระ-
 นครแล้ว ถ้ากองทหารมีการจำเป็นที่จะต้องใช้ธงประจำ
 กอง โปรดฯ ให้ใช้ธงสำหรับแผ่นดินรูปช้างไทย
 ราพตตามเคียวทรงเครื่องยี่ แทนหันหน้าไปข้างเส้า มี
 มุขบททรงอุณาโลมภายในตั้งอยู่บนหลัง มีเครื่องสูง

มหาดเล็ก ๓ กองทหารราบนอก รักษาพระองค์ ๕

กองทหารราบนอกด้อมวัง ๓ กองทหารราบนอกผ่าย

๓ รวม ๒ กอง

ถึงพ.ศ. ๒๔๕๓ เมื่อทำการพระราชพิธีมงคล

ภิเชก โปรดฯ ให้เปลี่ยนธงประจำกองทหารบกใหม่

ใช้ธงรูปช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่นบนพนักแดง ท่มุม

ธงช้างบนหน้าช้างมอักษรพระบรมนามาภิไธยย่อ จ. ต

เหลืองแก่ ป. ต่หน้าเงิน ร. ต่แดง และมรัศมี และ

จุลมงกุฎตั้งเหลืองอยู่เบื้องบน เป็นธงประจำกองทหาร

บก กรมต่าง ๆ รวม ๓๒ กอง

ถึงรัชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ โปรดให้เปลี่ยน

ธงประจำกองทหารบกใหม่ ใช้ธงช้างเผือกทรงเครื่อง

ยืนแท่นบนพนักแดง ท่มุมธงช้างบนหน้าช้างมอักษรพระ

บรมนามาภิไธยย่อ จ. ป. ร. ต่หน้าเงิน มรัศมีและมหา

พิชัยมงกุฎเบื้องบนตั้งเหลือง ได้พระราชทานแก่ทหาร

บกก้องต่าง ๆ เมืองานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

หมวดธงตำแหน่ง

ของจอมทัพบก มีรูปพระคทาและพระแสงกระบี่
ไขว้กัน มีจักรและมหาพิชัยมงกุฎสีขาวบนพื้นแดง
ตั้งวางลงในรัชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ สำหรับ
ตำแหน่งจอมทัพบก

ของราชทูต ใช้ธงช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่นบนพื้น
ผ้าแดง ท่มุมของข้างบนหน้าข้างมีได้หัตถาแผ่นดิน และ
มีจักรมงกุฎ สำหรับราชทูตสยามประจำต่างประเทศ
และข้าหลวงใหญ่ไปราชการพิเศษ ซึ่งผู้ทได้รบราช
การนั้นอยู่ในสถานตำแหน่งผู้แทนพระองค์ พระเจ้า
แผ่นดิน หรือผู้แทนรัฐบาลจึงจะใช้ได้ เป็นที่หมายยศ
ของผู้ทไปราชการนั้น ชกชนทเด้าหน้า

21/04/2563

TUDC

ถึง พ.ศ. ๒๔๕๕ ในรัชกาลที่ ๖ โปรดฯ ให้
เปลี่ยนรูปได้หัตถาแผ่นดิน และจักรมงกุฎในธงราชทูต

เป็นรูปครุฑทวารวดีในวงกลม

ของกงสุลสยาม ใช้ธงช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่น
ที่มุมธงช้างบนหน้าช้างมี โฉมคชสีห์ยืนค้ำคาน้ำทิพย์ สำหรับคำ
แห่งกงสุลสยามประจำต่างประเทศ ในคราวเดียวกับ
ที่โปรดฯ ให้เปลี่ยนเครื่องหมายในธงราชทูตนั้นก็ให้
โปรดฯ ให้เปลี่ยนเครื่องหมายในธงกงสุลเป็นรูปครุฑ
ทวารวดีในวงกลมด้วย

ของคูวาราชการเมือง ใช้ธงช้างเผือกทรงเครื่องยืน
แท่นบนพนักแดง ที่มุมธงช้างบนมีวงกลมขาว โค
ใน ๕ ส่วนของคานกวางแห่งธงนั้น ในกวางวงกลมมี
คราคาแห่งของคูวาราชการนั้น

ถึงรัชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ โปรดฯ ให้ใช้ธง
สำหรับหมายตำแหน่งสมุหเทศาภิบาล มณฑลอยุธยา
มีเครื่องหมายในวงกลมเป็น ๕ ช่อง ช่องบนเป็นรูป
ปราสาท ภายในมีพานแว่นฟ้ารองตั้งชกษณาวัฏ

หดงปราสาทมรูปตั้นหมัน ช่องกตางข้างชวารูปอ่าง
 ทอง ข้างซ้ายรูปเขาแก้ว ช่องดางข้างชวารูปสิงห์
 หมอบบนแทน ข้างซ้ายรูปศร ๓ เดม ถ้าเป็นผู้ว่า
 ราชการเมือง ก็ให้ใช้ตรานามเมืองของเมืองนั้น ๆ ใน
 วงกลมด้วย

ของเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ พันธุ์ชาบ กตางมี
 รูปส้มโอไขวกับจกรดีเหลือง ข้างบนมีหมามงกุฏไปรดง
 ให้สร้างชนในรัชชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ สำหรับ
 ศิวเสนาบดี หรือรองเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ เมื่อ
 ชกชนบนเส้าใหญ่ในเรือดำโต ให้ฟังเข้าใจว่าเสนาบดี
 หรือรองเสนาบดี กระทรวงทหารเรือได้อยู่ในเรือดำนั้น
 ถ้าแตะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ดี สมเด็จพระ
 อัครมเหษกดี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชมกุฏราช
 กุมารกดี ได้ประทับอยู่ในเรือหวดวงดำหนึ่งดำโตอันได้
 ชกของมหाराช ชงราชัน หรือของเขาวราชชนไว้บนเส้า

ใหญ่ และได้ชักของเสนาบดีไว้บนเส้าหน้าด้วยแล้ว ก็
 ให้เจ้าหน้าที่ในเรือน และบ่อมหาดวังยิงสัตว์ตามประ
 เณร ตามแต่ของมหाराช หรือของราชัน หรือของเขาว
 ราชชกชนบนเส้าใหญ่ ไม่มีของเสนาบดีบนเส้าหน้า ห้าม
 การยิงสัตว์ทุกหน้า

ถึงรัชชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ โปรดฯ ให้ใช้
 ของเป็นเครื่องหมาย สำหรับตัวเสนาบดีกระทรวงทหาร
 เรือ ชกชนไวณททาการของเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ
 และใช้ชกชนทยอดเส้าใหญ่ในเรือ เป็นเครื่องหมายว่า
 เสนาบดีกระทรวงทหารเรือได้อยู่ในเรือถ่าน และใน
 เวลาที่ชกของมหाराชใหญ่ หรือของราชันใหญ่ชนทเส้า
 ใหญ่เรือดำใต้ ให้ชกของเสนาบดีบนชนทเส้าหน้าเรือ
 ถ่านด้วยเสมอไป

21/04/2563

ธงหมายยศ

ของจอมพลเรือ ใช้ธงช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่น

บนผ้าดำขาว ข้างหน้าข้างมรูบต์มอไขว้ ๒ ต่อกับมหา
มงกุฎเหล็กทอง ทรงสร้างชนในรัชชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ.

๒๔๕๓ โปรดฯ ให้ใช้สำหรับหมายตำแหน่งยศจอมพล
เรือ ถ้าใช้ในเรือใหญ่ให้ชกชนทเด้าใหญ่

ธงเกตุ เป็นรูปช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่นบนพนัก
ดำขาว สำหรับหมายยศแม่ทัพเรือ ตำแหน่งนายพล
เรือเอกชกชนทเด้าใหญ่ ตำแหน่งนายพลเรือโทชกชน
ทเด้าหน้า ตำแหน่งนายพลเรือตรีชกชนทเด้าท้าย

ต่อมาถึง พ.ศ. ๒๔๕๐ โปรดฯ ให้เรียกว่า “ธงฉาน”

สำหรับนายพลเรือเอกชกชนบนเด้าใหญ่ สำหรับนาย

พลเรือโท เพิ่มรูปจักรสีขาวยกมุมธงข้างหน้าข้างจักร ๓

ชกชนบนเด้าหน้า สำหรับนายพลเรือตรี เพิ่มจักรสี

ขาวยกมุมบนมุมล่าง หน้าข้าง ๒ จักร ชกชนบนเด้า

หลังหรือถ้าเป็นเรือ ๒ เด้าชกชนบนเด้าหน้า

ถึงรัชชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ โปรดฯ ให้

ใช้ของพนต์ชาบ กดางมรูปข้างเผือกทรงเครื่องยืน
 แทนหน้าเขาข้างเต้าไม่มีจักร เรียกว่า “ของนาง”
 สำหรับชกหน้าเรือหุดวงทองปวง ซึ่งเป็นเรือพระที่นั่ง
 หรือเรือรบในขณะที่อยู่ในราชการ ถ้าชกชนทปดาย
 พรอนเต้าหน้าเรือดำโต เป็นเครื่องหมายว่าเรือดำนั้น
 เป็นเรือยามประจำอ่าว และใช้เป็นที่ประจำกองดำ
 หรับกองทหารเรือในเวดากชนบกด้วย

ส่วนของนางทมจักรเรียกว่า “ของนายพลเรือ” ไม่มี
 จักรสำหรับยศนายพลเรือเอก ชกชนทเต้าใหญ่ มีจักร
 ดวง ๓ ข้างมุมบนสำหรับยศนายพลเรือโท ชกชนเต้า
 หน้า มีจักร ๒ จักรข้างมุมบน และต่างสำหรับยศนายพล
 เรือตรี ถ้าเรือ ๓ เต้าใหญ่ชกชนทเต้าหลัง ถ้า ๒ เต้าให้
 ชกชนทเต้าหน้า

21/0472563 TUJC
 ถึง พ.ศ. ๒๔๕๘ โปรดฯ ให้แก่ธงชาติเป็นพนต์
 แต่งกดางมรูปข้างเผือกทรงเครื่องยืนแทน หน้าหน้าเขา

หาเส้า สำหรับใช้เป็นที่ตั้งของราชการ ส่วนของค้ำขายใช้สำหรับ
 หารับราชการณะชนกเป็นชาติชาวสยามทั่วไป เป็นรูปสี่
 เหลี่ยมผืนแดง มีขนาดกว้าง ๓ ส่วน ยาวส่วนครึ่ง มี
 แถบขาว ๒ แถบ กว้าง ๑ ใน ๒ ส่วนของรันทาบภายใน
 คิดตามยาว ห่างจากขอบล่างและบน ๑ ใน ๒ ของส่วน
 กว้างแห่งหนึ่ง ได้ใช้ยู่บหนึ่งถึง พ.ศ. ๒๔๖๐ ทรงพระ
 ราชดำริว่าชาติสยาม ซึ่งได้ประดิษฐ์ขึ้นใหม่บัดนี้ยังไม่
 เป็นสง่างามพอสำหรับประเทศ ส้มควรที่จะเพิ่มสีน้ำเงิน
 แก่เขาอกสีหนึ่ง ให้เป็น ๓ สีตามลักษณะธงชาติของนานา
 ประเทศที่ใช้ยู่ โดยมากนั้น และสีน้ำเงินก็เป็นสีประจำ
 พระชนมวารณะเพาะพระองค์ด้วย จึงโปรด ฯ ให้แก่ธง
 ชาติสยามเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง ๒ ส่วน ยาว ๓
 ส่วน มีแถบน้ำเงินแกกกว้าง ๑ ส่วน ซึ่งแบ่ง ๓ ของขนาด
 กว้างแห่งหนึ่งอยู่กลาง มีแถบขาวกว้าง ๑ ส่วนซึ่งแบ่ง ๒
 ของขนาดกว้างแห่งหนึ่งข้างละแถบ แถบมีแถบสีแดงกว้าง

เท่าแถบขาว ประกอบชนนอกอีกข้างตะแถบ ให้เรียก
 นามว่า “ธงไตรรงค์” สำหรับใช้ชักขึ้นในเรือพ่อค้าทาง
 หนาย และในที่ต่าง ๆ ของสาธารณชนที่เห็นชาติชาว
 สยามทั่วไป ส่วนธงพนต์แดง กดางมีรูปช้างปด้อย
 ซึ่งใช้เป็นที่ชาติสยามมาแต่ก่อนนั้นให้ยกเลิก

ในคราวเดียวกันนี้ ได้โปรดฯ ให้แก้ธงฉาน เหมือน
 ธงไตรรงค์ แต่มีรูปสี่มุมไขว่กับจักร และ มีรูปพระมหา
 มงกุฎสีแดงอยู่เบื้องบนตรงกดางพนธงด้วย

ธงหางแซงแซว ข้างคณพนแดง กดางเป็นวงจักร
 สีขาว ๔ ดวง ข้างปลายหางแซงแซวหน่มสีขาว สำหรับ
 หมายตำแหน่งยศนายพลเรือเอก ตำแหน่งยศนายพล
 เรือโทมีจักร ๓ ดวง ตำแหน่งยศนายพลเรือตรีมีจักร
 ๒ ดวง ตำแหน่งยศนายพลเรือจัตวาจักรดวง ๑ ชักขึ้น
 ที่เสาใหญ่

ถึง พ.ศ. ๒๔๔๐ โปรดฯ ให้ใช้ธงฉานตัดชายเป็น

แฉกอย่างรูปหางนกแซงแซวแทน เรียกว่าซองหางแซง
 แซว ๕ หรบชกชนบ๒เต้าใหญ่ เป็นที่หมายว่านายพล
 เรือจัตวาอยู่ในเรือนั้น ใช้ต่อมาจนถึงรัชกาลที่ ๖ เมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๓๔ โปรดฯ ให้สร้างธงนายพลเรือเหมือนกับ
 ธงฉาน เป็นเครื่องหมายตำแหน่งยศนายพลเรือเอก ถ้า
 ใช้ในเรือให้ชกชนบทเต้าใหญ่ ถ้าแฉกของหมรูปจักร ๕
 ขาวจักร ๓ อยู่ทมุมบนข้างหน้าข้างเบ๒ของหมายตำแหน่ง
 ยศนายพลเรือโท ถ้ามี ๒ จักรเป็นของหมายตำแหน่งยศ
 นายพลเรือตรี ของนายพลเรือโทถ้าใช้ในเรือให้ชกชนบท
 เต้าหน้า ๕ ถ้วนนายพลเรือตรีนั้น ถ้าเป็นเรือ ๓ เต้า ให้
 ชกชนบทเต้าหลัง ถ้าเป็นเรือ ๒ เต้าให้ชกชนบทเต้าหน้า
 ถ้านายพลเรือจัตวาให้คงใช้ธงฉานตัดชายเป็นแฉกอย่าง
 รูปหางนกแซงแซวเป็นเครื่องหมายตำแหน่งยศ ถ้าใช้
 ในเรือให้ชกชนบ๒เต้าหลัง

21/04/2563

ซองหางจรเข้ ขางคณพณแฉก กดางเป็นวงจักร ๕

ยาว ๕ คอง ข้างปลายตั้งราบ ยาว ๓๐ ฟิต กว้าง ๖ นิ้ว
 สำหรับใช้ในเรือรบ เป็นที่หมายตำแหน่งผู้บังคับการ
 มัจกร ๕ คองสำหรับนายเรือเอก ๓ คองสำหรับนายเรือ
 โท ๒ คองสำหรับนายเรือตรี คอง ๓ สำหรับนายเรือจตุวา
 ถึง พ.ศ. ๒๔๕๐ โปรดฯ ให้ใช้ธงหางจรเข้ไม่มี
 รูปจักร สำหรับชักขึ้นบนเสาเป็นที่หมายณะเพราะนายเรือ
 ได้ใช้ต่อมาจนถึงรัชกาลที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ โปรดฯ
 ให้เรียกว่า “ธงนายเรือ” สำหรับชักขึ้นบนเสา เป็นที่
 หมายณะเพราะนายเรือ

ธงผู้ใหญ่ ข้างต้นกว้าง ๓๕ นิ้ว ยาวคอกคืบเรียวยาว
 ปลายแหลม ส่วนหนึ่งข้างต้นพ่นตั้งราบ ส่วนหนึ่งข้าง
 ปลายพ่นตั้งยาว มัจกรตั้งยาวอยู่กลางพ่นตั้งราบ ทรง
 ตั้งวางขึ้นในรัชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ สำหรับใช้
 กับธงหางจรเข้ เมื่อเรือหลวงทอดอยู่นอกพระมหานคร

ตั้งแต่ ๒ ล้านไปจนถึง ๕ ล้าน
 ทุกตัว ถ้าตัวใดชกของชนบนเส้าหลัง เป็นที่หมายว่า
 นายเรือผู้ใหญ่อยู่ในเรือดำนั้น

ถึง พ.ศ. ๒๔๕๔ ในรัชกาลที่ ๖ โปรดฯ ให้ใช้
 เป็นเครื่องหมายสำหรับนายทหารผู้ใหญ่ในกระบวนเรือ
 ซึ่งอยู่ในดำนั้น เว้นไว้แต่ถ้านายทหารผู้ใหญ่เป็น
 นายพล จึงให้ใช้ของนายพลตามตำแหน่งยศ

ของนำร่องของกรุงสยาม เป็นรูปช้างเผือกเปิดาพน
 แดง ขอบนอกขาวทง ๕ ด้านสำหรับชกบอกเป็นที่หมาย
 ชกชนในทิด นำร่องอยู่ทนน ถึงรัชกาลที่ ๖ เมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๖๐ โปรดฯ ให้แก้ไขของนำร่องเหมือนธงไตร
 รงค์ แต่มีขอบสีขาวโดยรอบ เป็นเครื่องหมายตำแหน่ง
 พนักงานนำร่อง ให้ชกของชนบนเส้าหน้าเป็นสัญญา
 และโปรดฯ ให้ทรงสร้าง

ธงราชนาวี ชนิดใหม่ในคราวเดียวกันนี้ มีลักษณะ

เหมือนธงไตรรงค์ แต่มีวงกลมสีแดงอยู่กลาง ขอบ
 จดแถบสีแดงของพจนธง ภายในดวงกลมนี้มีรูปช้าง
 ผีอกทรงเครื่องยืนแทนหน้าเสาข้างเต่า สำหรับใช้
 ชกชนททายเรือและรถถานราชการต่าง ๆ ของราชนาวิ
 ควย

ส่วนของตำแหน่งราชการ สำหรับหน้าทกระทรวง
 ทบวงการต่าง ๆ นั้นก็ โปรด ฯ ให้เปลี่ยนพจนธงเหมือนธง
 ไตรรงค์ แต่ต้องเติมเครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใดลง
 ทกลางธงเป็นสำคัญ เจ้าพนักงานกรมโตจะใช้เครื่อง
 หมายชนนเป็นอย่างไร ต้องแจ้งความให้กระทรวงซึ่ง
 เป็นเจ้าหน้าทรักษาพระราชบัญญัติชนนาคความชนกราบ
 บังคมทุก ๆ ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อน
 จึงจะใช้ได้